

Novel·la de paisatges humans

A la majoria dels escriptors els agrada la marginació, mentre això no els reporti misèria econòmica

Vint-i-cinc anys després de la mort de Montserrat Roig (<http://www.catorze.cat/grans/temes/904/25/anys/sense/montserrat/roig>) , com a homenatge i reivindicació d'una autora necessària, recuperem cada setmana un article de l'escriptora, il·lustrat per Cristina Losantos (<http://www.cristinalosantos.com/>) .

Il·lustració: Cristina Losantos

?La matèria primera de la literatura no és la felicitat sinó la infelicitat humana, i els escriptors, com els voltors, es nodreixen preferentment de carronya?, ha escrit Vargas Llosa a propòsit de com va

concebre la novel·la *La casa verde*. En efecte, la majoria dels escriptors són com voltors entestats a buscar en la vida tota la infelicitat possible per així transformar-la en matèria literària. A la majoria dels escriptors els agrada la marginació, mentre això no els reporti misèria econòmica, és clar. Els atreu la bellesa del sofriment, de les il·lusions perdudes, de la mort. La literatura més gran, més densa, més complexa, s'ha escrit precisament a través de la més profunda de les frustracions humanes: el pas del temps. El drama d'una *Anna Karenina*, d'una *Madame Bovary*, d'un Aschenbach de la *Mort a Venècia*, radica, em sembla a mi, en la subtil lentitud amb què desapareixen la felicitat i les il·lusions dels seus protagonistes.

Hi ha escriptors que es fan una idea romàntica del món, pessimista:

?Quan vous en serez au temps de cerises
Si vous avez peur des chagrins d'amour?

deia J.B. Clément, el poeta de la *Commune* que cantava temps feliços per a tothom però que no ignorava que la història íntima dels éssers humans evoluciona vers la inútil recerca de la felicitat. Així em va néixer *El temps de les cireres*. Els grans escriptors idealitzen sempre, fins i tot quan expliquen la més vulgar de les històries. Citaré dos exemples: *La colmena*, de Cela, i *La plaça del Diamant*, de la Rodoreda. Les dues novel·les relaten la sordidesa d'unes vides grises, típiques, però és en la manera de narrar-les on cal buscar la seva grandesa i, en definitiva, la seva idealització. Esdevenen, aleshores, dues autèntiques obres d'art i ho són, també, en la mesura que aconseguen de convèncer el lector de la versemblança d'una realitat ?idealitzada?.

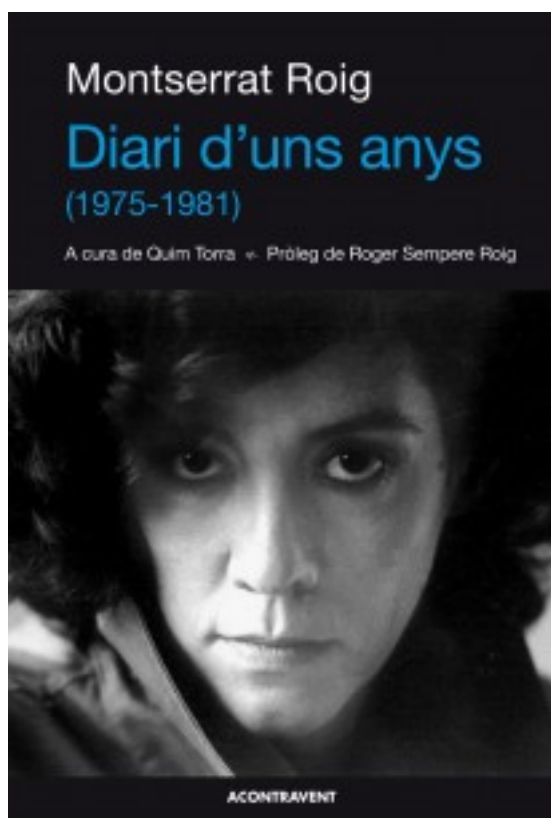
Ara bé, aquesta idealització a què em refereixo no té res a veure amb la forma en què és descrita la realitat. Potser millor que idealització n'hauríem de dir ?sublimació?. Em fan gràcia els que ara s'han posat a desdenyar la literatura realista en favor de la qualitat literària de l'obra, com si realisme i forma fossin dos conceptes que s'oposessin i no dues coses distintes. En art tot és forma i les formes d'art realista són precisament formes i no cap altra cosa, va escriure Gabriel Ferrater. Tota obra realista té una forma per expressar-se ?forma equival aquí a realització d'un contingut? de la mateixa manera que té la seva forma una obra fantàstica, simbolista, màgica o com es vulgui.

La realitat mai no és descrita *tal com és* en art. Ni els naturalistes, ni els veristes ho aconseguen, malgrat que s'ho proposessin i en fessin les teories conseqüents. L'art no és una fotografia, la realitat creada és sempre una invenció de l'autor. Una invenció que pot seguir una escala de matisos, és clar. Encara que la invenció de la realitat sorgeixi d'una observació directíssima d'aquesta, em sembla que sempre hi intervindran una sèrie de factors subjectius com són les angoixes personals de l'escriptor, la tria que farà dels elements reals que més li convinguin, o els més significatius per a la seva personal concepció del món. Aquest procés, aquesta tria, pot ser racional o irracional perquè aquí hi juga l'actitud més o menys conscient de l'artista davant del fet de crear. Fins a les obres més fantàstiques, les de Poe, Lovecraft o Bradbury, hi ha una soterrània manipulació de la realitat estricta. El mateix Lewis Carroll, a *Alice's adventures in Wonderland*, va bastir-la d'elements molt concrets i molt immediats a la seva existència i a la de la nena Alice Liddell. La fantasia desbordant que permet que personatges estranyíssims parlin amb Àl·lia significa l'escàpol literari d'un home com Carroll, subjectat del tot a les normes d'una societat reprimida i puritana com era la victoriana.

Així, fins en la literatura més evasiva o més idealista, hom hi pot destriar els elements reals que han configurat aquesta idealització o evasió. El factor temps juga a l'hora de desfigurar, elaborar, distorsionar, plasmar, etc., aquesta realitat, com també la particular concepció de l'artista davant del món: sia una actitud moral, metafísica o històrica i, per tant, temporal. En Foix no menteix quan reelabora en poesia els seus somnis perquè aquestes parteixen de les seves visions nocturnes i, malgrat les elevi a la categoria de símbols, formen part de la realitat del subconscient. La qual és tan real com la més conscient de les realitats...

De tota manera, el que a mi m'interessa, ara per ara, és explicar històries de les coses que passen. Això: de les coses. I com que les coses les fan, les pateixen, les estimen o les destrueixen els homes i les dones, m'interessen per sobre de tot els homes i les dones. El paisatge que més m'apassiona és l'humà. De la manera amb què la forma d'explicar-les sigui més perfecta, les coses esdevindran més convincents als ulls del lector, el qual, en definitiva, és qui acaba d'elaborar el que tu només insinuaves a la teva obra...

Al Vent, revista de Terrassa, número 45, any V, novembre de 1981

Article inclòs en el llibre

Montserrat Roig

Diari d'uns anys (1975-1981) (<http://www.acontravent.cat/llibre.php?id=41>)

© dels articles: hereus de Montserrat Roig

© foto coberta: Pilar Aymerich

© d'aquesta edició?: A Contra Vent Editors, 2008

14 pensaments de Montserrat Roig, aquí
(<http://www.catorze.cat/noticia/2320/montserrat/roig/vida/lilibres>) .